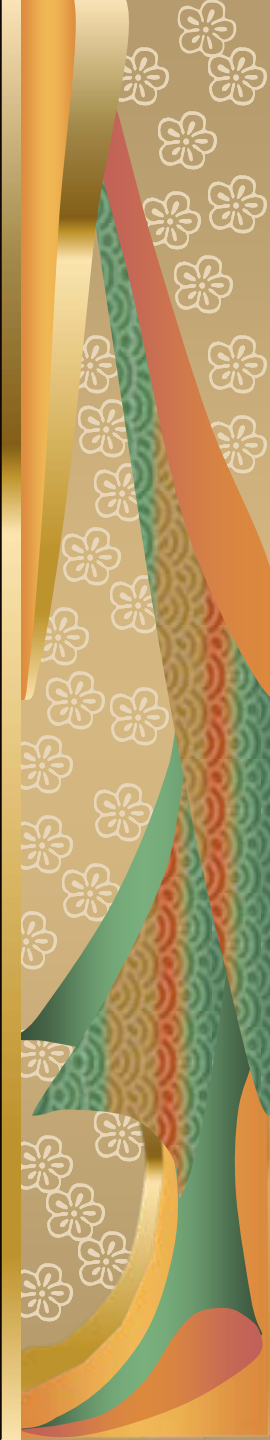

РЕГИОНАЛЕН ЕКСПЕРТНО-КОНСУЛТАНСКИ И
ИНФОРМАЦИОНЕН ЦЕНТЪР "ЧИТАЛИЩА" - СМОЛЯН

Национална програма по създаването на Национална система от
"ЖИВИ ЧОВЕШКИ СЪКРОВИЩА"

ТЕХНИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ ЗА УЧАСТИЕ

Стартира Национална програма по създаването на Национална система от "Живи човешки съкровища"

- Програмата се координира от Министерството на културата, Института за фолклор при БАН, със съдействието на Националната комисия на ЮНЕСКО в България.

Един от най-ефикасните начини за трайно съхранение на нематериалното културно наследство е грижата хората, които го олицетворяват, да продължават да усъвършенстват своите знания и умения и да ги предават на следващите поколения. Във връзка с това е необходимо да се определят пазителите на това наследство и да се признае официално тяхната роля като такива. Ето защо, ЮНЕСКО е препоръчал на държавите-членки на организацията да създадат национални системи от “Живи човешки съкровища”.

Определение

Цели

„Живите човешки съкровища” са хора, които притежават необходимите познания и умения на най-високо ниво, за да интерпретират или създават специфични елементи от нематериалното културно наследство като свидетелство за живите културни традиции и за творческия гений на гражданите на България.

Създаването на национална система от Живи човешки съкровища цели:

а) съхраняване на знанията и уменията за културно изразяване, които имат важно историческо, художествено и културно значение за България;

б) тяхното предаване на следващите поколения чрез реализиране на ефективни програми за подготовка на кадри;

в) насърчаване на младите хора за придобиване на знания и умения, свързани с нематериалното културно наследство, посредством публично признание и организиране на публични представления на национално и международно равнище;

г) създаване на единен архив от документи и материали, свързани с нематериалното културно наследство, в Националния център за нематериално културно наследство – Институт за фолклор, БАН.

Създаването на архива ще подпомогне обогатяването на Регионалните листи на Живите човешки съкровища.

Номиниране на Живи човешки съкровища в България

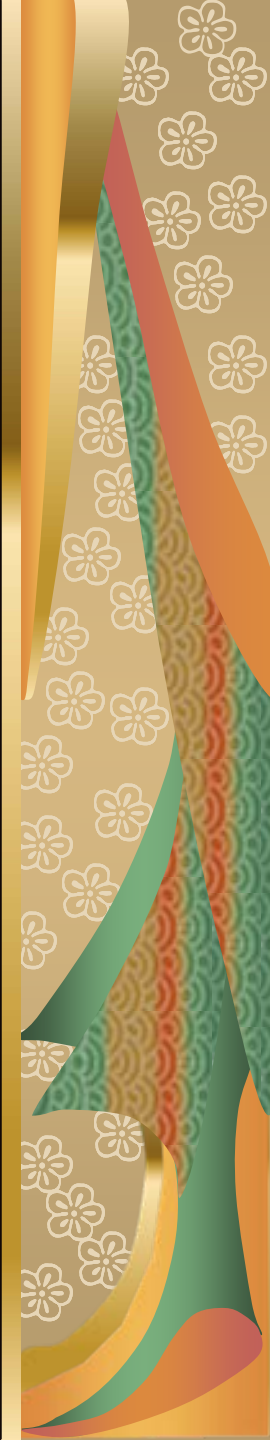
Процедура

1. Номинацията за Живи човешки съкровища се провежда веднъж на 2 години.

2. Право на номинации имат българските читалища, като най-стари културни институции, представени и днес в почти всяко селище на България, както и местните музеи (първични институции). Те предлагат лица или групи за номиниране за Живи човешки съкровища. Кандидатурите са съпътствани от съответната документация (Типов формуляр - паспорт или досие на кандидатурата, както и съпътстващи материали), показваща уникалността на кандидатурата. Една първична институции има право да предлага само една кандидатура на сесия, независимо в коя от сферите на нематериалното културно наследство (НКН), съгласно регионалните листи на Българския регистър на НКН: <http://www.treasures-bulgaria.com>. Кандидатурите се придружават от подкрепящо писмо от отдел „Култура” при съответната община.

Предложенията се събират от Регионалните експертно-консултантски и информационни центрове „Читалища” /РЕКИЦ/ и постъпват в Регионалните исторически музеи /РИМ/ до края на месец февруари 2008 г. /За областите София и Софийска предложенията постъпват чрез РЕКИЦ в Националния център за нематериално културно наследство/

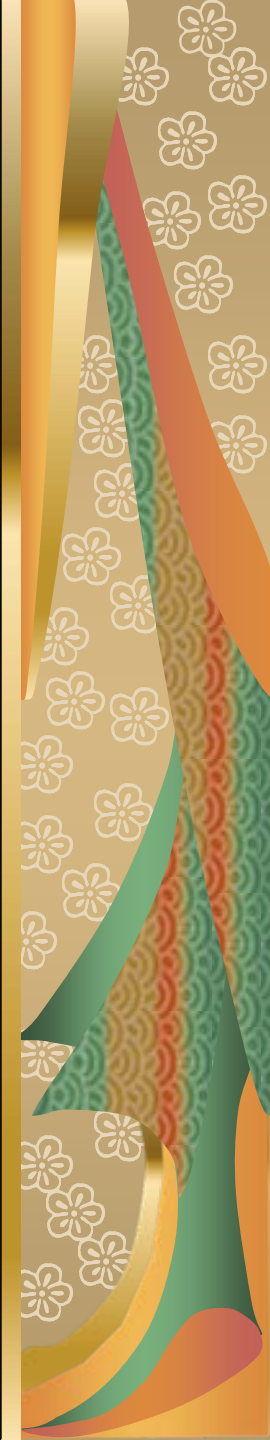

3. Постъпилите кандидатури от региона се разглеждат и селектират от експертни комисии, които включват представител на съответните читалищен РЕКИЦ, на Регионалния музей, както и независим специалист от Института за фолклор при БАН. Тези комисии осъществяват първична селекция на кандидатурите и предлагат по една кандидатура, независимо от коя сфера, от област за окончателната селекция. Първичната селекция приключва до 20-ти март 2008 г. След първичната селекция всички постъпили досиета, които не продължават към вторична селекция, постъпват за съхранение в Националния център за нематериално културно наследство

4. От 1-ви април до 15 май 2008 г. избраните след първичната селекция 28 елемента се представят пред национална аудитория чрез 15 минутни филмчета по БНТ в кампания, която се огласява широко като национална по програмата Живи човешки съкровища. Всяко филмче започва с логото на ЮНЕСКО.
5. Национална комисия от експерти във всички области на НКН и с участието на представител на Министерство на културата (която работи от 24 май до 10 юни 2008 г.) обсъжда 28-те областни кандидатури и прави аргументирано предложение до Националния съвет за нематериално културно наследство, който след обсъждане излъчва до 5 кандидатури до 10 юни 2008 г.
6. Номинираните от Националния съвет кандидати за Живи човешки съкровища - България се утвърждават от Министърът на културата и се обявяват официално на 24 юни 2008 г.

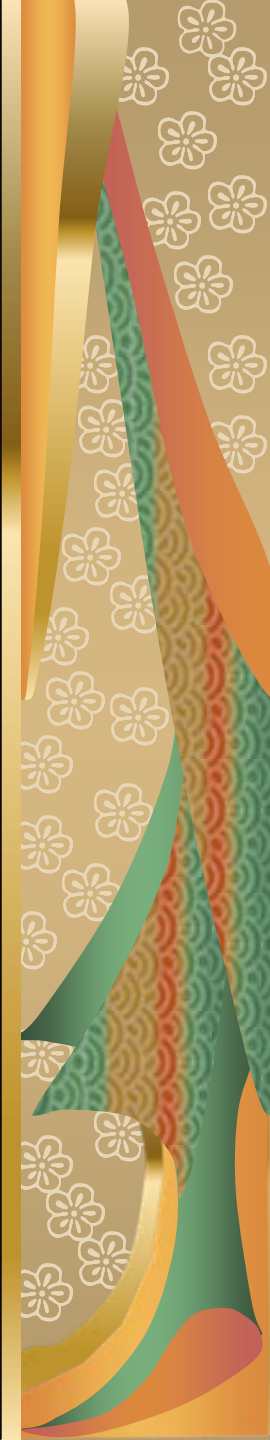

7. Кандидатурите за Живи човешки съкровища могат да бъдат в две форми:

а) индивидуални – човек, който притежава високо равнище на традиционни знания и умения в някоя от областите на НКН;
б) колективни – група от лица, които съвместно притежават традиционни знания и умения (например в областта на обредността, на изпълнителското изкуство или традиционните занаяти); групи, които включват личността на даден ръководител и създадената от него група, като всички се явяват особено важни носители на изискваните познания и умения в определена област на нематериалното културно наследство, в която приносът на групата е по-значим от ролята на отделната личност.

8. Всички кандидатури трябва да се изготвят със съгласието и в тясно сътрудничество с носителите на съответните културни традиции.

Критерии за номинация

- 1. Предлаганите кандидатури могат да обхващат всяка една от сферите на нематериалното културно наследство, съгласно регионалните листи на Националния регистър „Живи човешки съкровища – България”:

<http://www.treasures-bulgaria.com/>

- а) традиционни обреди и празници;
 - б) традиционно пеене и свирене;
 - в) традиционно танцуване и традиционни детски игри;
 - г) традиционно разказване;
 - д) традиционни занаяти, домашни дейности и поминъци.
 - е) традиционна медицина
- Забележка: За 2008 г. кандидатури по раздел Традиционна медицина и подраздел Поминъци няма да се подават и разглеждат.

2. Кандидатурите са свързани със знания, умения и дейности, вписани в регионалните листи на Националния регистър „Живи човешки съкровища – България“.

3. Предлагащите личности/групи трябва да отговарят на следните условия:

а) висша степен на владение на традиционните знания, умения и дейности;

б) съпричастност на личността/групата към нематериалното културно наследство;

в) възможност за усъвършенстване на притежаваните знания и умения;

г) желание и способност за предаване на тези знания и умения на младите хора.

4. Със своята дейност кандидатурите допринасят за видимостта на нематериалното културното наследство, за осъзнаване на неговата значимост и диалогичност и са свидетелство за човешката креативност.

5. Кандидатурите са плод на изразено свободно съгласие и загриженост за съхранението на уменията/ знанията от страна на общността или групата.

ЖИВИ ЧОВЕШКИ СЪКРОВИЩА – БЪЛГАРИЯ

ТИПОВ ФОРМУЛЯР НА КАНДИДАТУРА

Указания за попълване на формуляра

1. ИДЕНТИФИКАЦИЯ

- а. Населено място.
- б. Заглавие на проекта, с който се кандидатства.
- в. Име и координати на индивидуалния или групов носител на традиционна дейност или умение/елемент
- г. Име на читалището или музея, който подава кандидатурата. Адрес, телефон, e-mail за контакти.
- д. Периодичност на традиционната дейност или умение/елемент.
- е. Име и координати на лицето/лицата, попълващи формуляра.

ИДЕНТИФИКАЦИЯ

- а. Изписва се името на селището и административната област, където се практикува традиционната дейност или умение/елемент по кандидатурата.
- б. Заглавието трябва да съдържа най-съществените характеристики, спецификата и уникалността на традиционната дейност или умение/елемент.
- в. При групов носител попълнете данни за названието на групата и за нейния ръководител/оторизирано лице.
- д. Посочва се дали се практикува ежедневно, сезонно, в рамките на ежегоден календарен празник, дали се включва в празнични концерти и колко често, дали се поддържа чрез репетиции или друга форма на събиране веднъж или няколко пъти в седмицата и пр.

2. ОПИСАНИЕ

- а. Описание на традиционната дейност или умение/елемент. Подробно описание какво, кога, къде, как и с какво се практикува.
- Има ли проучвания от фолклористи, етнографи и др. Пълна библиография.
- Има ли заведени в архивите материали – точни данни.
- Има ли записи в медиите – точни данни.
- Има ли участия във фестивали, изложби, конкурси, събори – точни данни.
- б. Съществуват ли данни от кога традиционната дейност или умение/елемент се практикува в населеното място. Прекъсвана ли е традицията и кога? Възстановявана ли е и кога?
- в. Пълен списък на носителите на традиционната дейност или умение/елемент, представени в кандидатурата, с данни за: дата и място на раждане, образование, професия/занятие, както и конкретното умение, с което всеки един участва в кандидатурата.

2. ОПИСАНИЕ

 Раздел 2 е основната съдържателна част на кандидатурата.

В свободен текст, с възможно най-големи подробности се описват:

- традиционната дейност или умение/елемент;
носителите/изпълнителите/практикуващите;
- репертоарът;
- конкретните условия на съществуване.

г. От кого и как е научена традиционната дейност или умение/елемент? Дават се данни за всеки един участник в кандидатурата.

д. Предава ли се традиционната дейност или умение/елемент на следващите поколения?

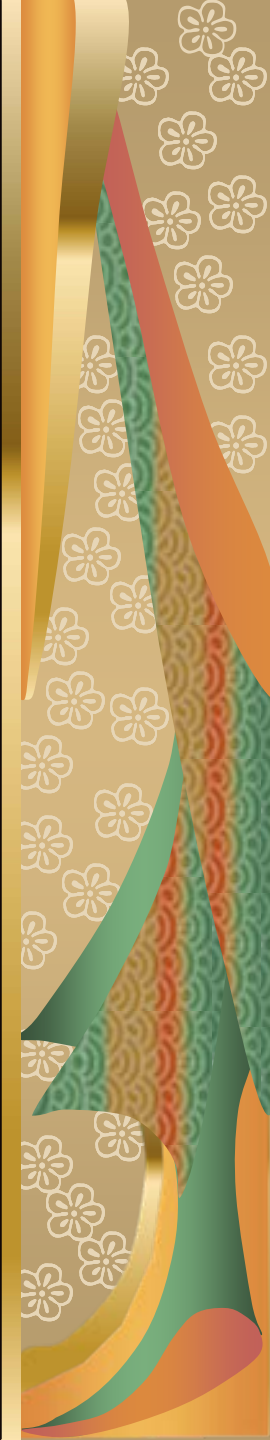
е. Трайност на традиционната дейност или умение/елемент и застрашеност от изчезване.

ж. Участва/изявява ли се индивидуалният носител или групата в други традиционни за селището дейности или умения?

д. Тук се посочва колко поколения практикуват, на каква възраст. В случай, че в момента умението не се практикува от по-млади поколения, се посочват имената на хора, които могат да обучат.

е. Описват се и конкретните фактори, които застрашават традиционната дейност или умение/елемент от изчезване. Например:

- икономическото или технологическото развитие;
- променящите се климатични условия или замърсяването;
- развитието на туризма;
- нарастването или намаляването на броя на дадената общност;
- липса на интерес от страна на следващите поколения (ако е така в плана за действие да се опишат възможни конкретни стъпки);
- други.

4. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

- Планът за действие цели съхранението, опазването, съживяването и разпространението на традиционната дейност или умение/елемент. Представя се като отделен проект с продължителност не по-малко от три години. В него се посочват предвижданите конкретни действия от страна на институцията, представяща кандидатурата. Този проект трябва да съдържа:
- а. заглавие;
 - б. лица и институции, отговорни за прилагането на плана за действие;
 - в. предприети до момента мерки за гарантиране предаването на традиционната дейност или умение/елемент и предвижданите действия в тази насока.
 - г. подробно описание на задълженията на индивидуалния или групов носител на традиционната дейност или умение/елемент.

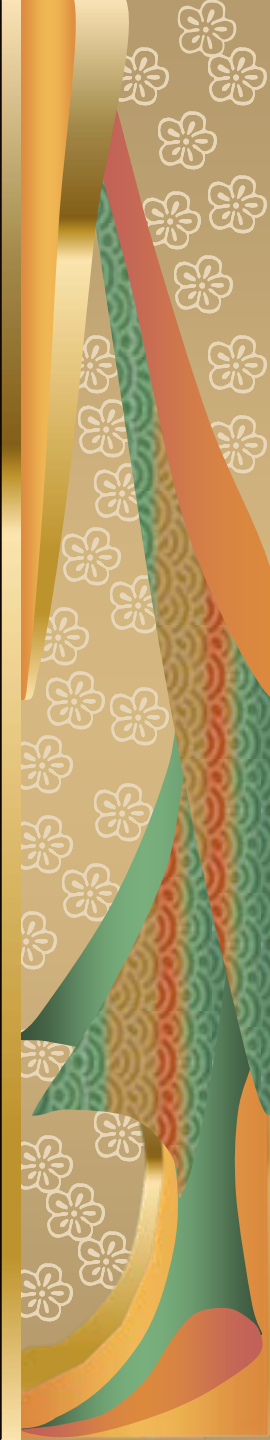
4. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

3. Тук могат да се посочат например:

- пълно документиране на фолклорното наследство в населеното място;
- депозиране на материалите в Националния център за нематериално културно наследство при Института за фолклор при БАН;
- представяне на кандидатурата на локално, регионално, национално и международно равнище;
- други.

- д. административни ангажименти на кандидатстващата институция за осигуряване плана за действие
- е. източници за финансиране;
- ж. човешките ресурси, които са на разположение (компетентност и опит) и възможностите за формиране на кадри в областта на съхранение, опазване, съживяване и разпространение на нематериалното културно наследство;
- з. подробен план:
 - съставните части на проекта на плана за действие
 - срокове на проекта (1-ва фаза, II-ра фаза и т.н.)
 - изпълнители
 - мотивация
 - дългосрочни цели
 - краткосрочни цели
 - очаквани резултати
 - план за работа
 - подробен бюджет

5. НЕОБХОДИМИ ДОКУМЕНТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ

- Към този формуляр трябва да бъдат приложени следните документи:**
- а. До 10 минутен видеофилм, представящ кандидатурата, както и снимки, аудиозаписи и всякакъв друг вид илюстративен материал.**
- б. Придружително писмо, разрешаващо разпространението на документацията по кандидатурата с рекламна и научна цел, подписано от индивидуалния носител или ръководителя на групата, както и от оторизиран представител на кандидатстващата институция.**
- в. Писмен документ, доказващ неоспоримо съгласието на носителя (индивидуален или групов) на традиционната дейност или умение/елемент с цялата документация по кандидатурата.**
- г. Подкрепящо писмо от отдел „Култура“ към съответната община.**

5. НЕОБХОДИМИ ДОКУМЕНТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ

Желателно е да се предостави възможно най-пълна информация и илюстративен материал. За повече информация и допълнителни въпроси се обръщайте към електронен адрес: jivi_2007@abv.bg

- Министерство на културата
- Дирекция "Регионални културни дейности"
- **Живи човешки съкровища**
- ТРАДИЦИОННИ ПРАЗНИЦИ И ОБРЕДИ
- Традиционно празнуване на семейни празници
- Сватбена обредност

■ в тази категория Сватбено хоро от с. Гела
Традиционно булчинско облекло от с. Райково

- Празнуване на традиционни храмови празници (събори)
- с. Хвойна, общ. Чепеларе - Св. Илия
- с. Павелско, общ. Чепеларе - Спасовден
- с. Райково, общ. Смолянска -Св. Дух
- с. Райково, общ. Смолянска - Св. Неделя
- с. Широка лъка, общ. Смолян – Успение Богородично

Традиционно празнуване на църковни и народни православни празници в тази категория

- с. Хвойна, общ. Чепеларе - Василевден
- с.Момчиловци общ. Смолян – Йордановден
- с. Орехово, общ. Чепеларе -месни заговезни
- с. Хвойна, общ. Чепеларе
в тази категория с. Момчиловци, общ. Смолянска
- гр. Чепеларе, общ. Чепеларе –сирница
- с. Забърдо, общ. Чепеларе -баба марта
- с. Хвойна, общ. Чепеларе -Благовещение
- гр. Мадан, общ. Мадан
гр. Смолян, общ. Смолян
гр. Смолян, общ. Смолян
с. Хвойна, общ. Чепеларе Великден
- с. Загражден, общ. Баните
гр. Неделино, общ. Неделино
гр. Девин, общ. Девин
с. Хвойна, общ. Чепеларе - Гергьовден
- с. Хвойна, общ. Чепеларе
гр. Смолян, общ. Смолян - Еньовден
- с. Долен, общ. Златоград - Пеперуда
- с. Хвойна, общ. Чепеларе - Илинден
- с. Широка лъка, общ. Смолянска -Голяма Богородица
- с. Хвойна, общ. Чепеларе -бъдни вечер
- гр. Златоград, общ. Златоград - коледа
гр. Мадан, общ. Мадан-коледа

Традиционно празнуване на мюсюлмански празници

❏ **Рамазан Байрям**

- ❏ с. Чепинци, общ. Рудозем
с. Райково, общ. Смолянска
с. Средногорци, общ. Мадан
гр. Мадан, общ. Мадан -

❏ **Курбан Байрям**

- ❏ гр. Мадан, общ. Мадан
с. Средногорци, общ. Мадан
с. Галище, общ. Мадан
с. Сивино, общ. Смолянска
с. Върбина, общ. Мадан -

❏ **- Адрелес**

- ❏ с. Триград, общ. Девин
с. Средец, общ. Неделино
с. Долен, общ. Златоград
гр. Златоград, общ. Златоград

❏ **Садене на арпо**

- ❏ с. Триград, общ. Девин -

Ден на града и селището /събори

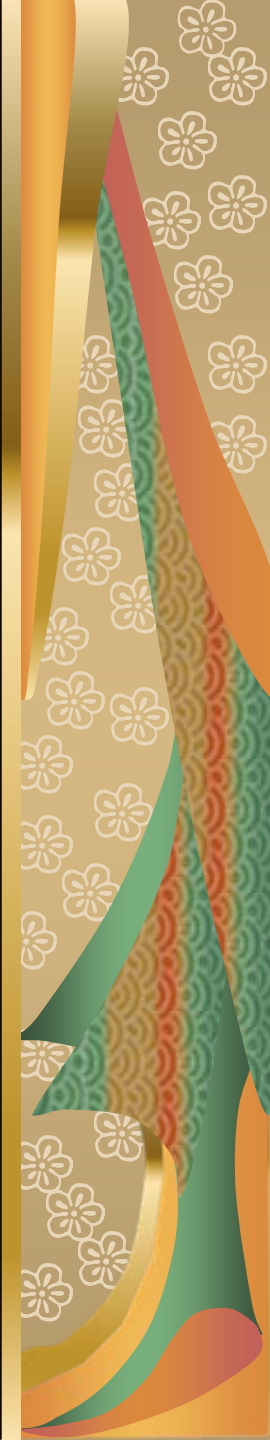
- с. Средногорци, общ. Мадан
с. Средец, общ. Неделино
гр. Неделино, общ. Неделино
гр. Девин, общ. Девин
гр. Девин, общ. Девин
с. Елховец, общ. Рудозем
гр. Чепеларе, общ. Чепеларе
с. Забърдо, общ. Чепеларе
- Традиционни празници на етническите, субетническите и религиозните общ
- гр. Златоград, общ. Златоград - сватба

ТРАДИЦИОННО ПЕЕНЕ И СВИРЕНЕ (родопски изпълнителски стил)

Пеене

- Едногласно групово женско/мъжко/смесено фолклорно пеене
- в тази категория Певици от гр. Златоград
- Двугласно женско/мъжко фолклорно пеене от гр. Неделино и Неделински район в тази категория гр. Неделино, общ. Неделино
- **Свирене със съпровод**
- Мъжко/женско/смесено фолклорно пеене със съпровод на каба-гайда
- Пеене със съпровод на каба-гайда в гр. Златоград
- Певица от Смолянско със съпровод
- Свирене на каба-гайда Свирене на кавал Свирене на байлама/тамбура Свирене на чифт кавали
- Сватбарско групово свирене
- Сватбарски оркестър от гр. Златоград

ТРАДИЦИОННО ТАНЦУВАНЕ И ДЕТСКИ ИГРИ

Обредно танцуване

Сватбено хоро от с. Гела

- Маскарадни игри

с. Забърдо, общ. Чепеларе

ТРАДИЦИОННИ ЗАНАЯТИ, ДОМАШНИ ДЕЙНОСТИ И ПОМИНЪЦИ

- **-Златарство**
- Сребърен женски накит от гр. Неделино
- **Зидарство**
- Къщата на Г. Шопов в с. Широка лъка
- Църквата "Успение Богородично" в гр. Златоград
- Кандило в двора на църквата "Успение Богородично" в гр. Златоград
- Стари къщи от гр. Златоград, Смолянска област -
- **Дърворезба**
- Къщата на В. Пангалов в гр. Смолян
- Тавани в къщата на В. Пангалов в гр. Смолян
- Църквата "Св. св. Константин и Елена" в с. Момчиловци-
- **Лъжечарство**
- Гега от Агушевия конак
- Геги и хурки от Агушевия конак
- Лъжици от Агушевия конак
- Копанчарски съдове от Агушевия конак
- Голям съд за сол от Агушевия конак
- Изработване на губери и халища в тази категория
- Изработване на губери и халища в гр. Златоград
- в тази категория Традиционно обекло от с. Оряховец
- Тъкачка от Чепеларе
- Тъканна, везбена и плетена декорация по традиционно женско облекло от гр. Девин
- Хурки и халище от с. Загражден
- Традиционно мъжко облекло от гр. Златоград
- Везбена декорация върху престилка от с. Загражден
- Везбена и тъканна декорация върху кърпа за глава от с. Загражден

- Изработване на народни музикални инструменти
- в тази категория Дафо Трендафилов - майстор на народни музикални инструменти от Смолянско
Гайда и кавал от Смолянско
- Изработване на предмети за обреди и празници (мартеници, обредни хлябове, кукерски маски, кожел; шарене на яйца)
- в тази категория Кожел от с. Райково
Кумов кравай от с. Павелско
Песяшка маска от с. Широка лъка
- Традиционно производство на месни и сладкарски деликатеси
- тази категория Чеверме. Широка лъка, Кърджалийско. 1933 г.

- След първичната селекция всички постъпили досиета, които не продължават към вторична селекция, постъпват за съхранение в Националния център за нематериално културно наследство
- За да се гарантира опазването на нематериалното културно наследство, следва да бъдат приети предварителни мерки за осигуряване на идентификацията на това наследство чрез създаването и редовното обновяване на един или няколко национални регистри. В тази насока България е една от водещите страни в света, създала свой национален регистър на нематериалното културно наследство. Същият е разработен от екип на Института за фолклор при БАН в активното сътрудничество с дирекция „РКД” в Министерството на културата. Той съществува в електронен вариант - <http://www.treasures-bulgaria.com/> , както и на хартиен носител.

Номиниране на Живи човешки съкровища в България
РАБОТЕН ГРАФИК НА РЕКИЦ"ЧИТАЛИЩА"-СМОЛЯН
УЧАСТИЕ В Първична селекция

- **1.Разпространение на информацията до всички читалища в област Смолян-до10.01.08 г.**
 - - извличане на данни от регионалните листи на Българския регистър на НКН: <http://www.treasures-bulgaria.com>.
- **2.Координация**
- **Работна среща с представители на общинска администрация, РЕКИЦ и РИМ –Смолян и представители на читалищата-до 30.01.08 г.**
- **3.Обратна връзка с читалищата- ежеседмична конкретна информация за нивото на подготовка на материалите/статистика-18 и 25-01. 08 г. ;1;8;15-02.2008 г.**
- **4.Събиране на материалите 20-01.-29 02.2008 г.**
- **5. Предаване на материалите в Регионалният исторически музеи /РИМ-Смолян / - 29.02 2008 г.**
- **6. Първичната селекция-20 03.2008 г./от експертна комисия с участието на представител от РЕКИЦ-Смолян**

■ Смолян
■ 07.01.2008 г.
■

Изготвил:
р-л РЕКИЦ- Н. Мачокова

